

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი

ხელნაწერის უფლებით

გიორგი ბრეგაძე

ტურიზმის განვითარების ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირების პრიორიტეტები

ეკონომიკის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
წარმოდგენილი დისერტაციის

ა ვ ტ ო რ ე ფ ე რ ა ტ ი

თბილისი
2018

ნაშრომი შესრულებულია: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკური პოლიტიკის კათედრაზე

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: **რევაზ გველესიანი**
პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
ეკონომიკის და ბიზნესის ფაკულტეტი

ოფიციალური შემფასებლები:

დისერტაციის დაცვა შედგება: 2018 წლის -----, ---- საათზე,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში
ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის სადისერტაციო ნაშრომის დაცვის
კომისიის სხდომაზე

მისამართი: 0186, თბილისი, უნივერსიტეტის ქ. №2; თსუ X კორპუსი, აუდიტორია №206

სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

მ. ლობჯანიძე

შინაარსი

თემის აქტუალობა.....	2
კვლევის მიზანი და ამოცანები	3
კვლევის საგანი და ობიექტი.....	4
კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლები.....	5
ნაშრომის მეცნიერული სიახლე.....	6
ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა.....	7
კვლევის შედეგების აპრობაცია	8
ნაშრომის მოცულობა და სტრუქტურა	8
ნაშრომის ძირითადი შინაარსი.....	9
გამოქვეყნებული შრომები.....	21

თემის აქტუალურობა

მსოფლიოში ტურიზმის სწრაფმა ზრდამ და დივერსიფიკაციამ საჭირო გახადა ამ გლობალური ფენომენის უფრო სიღრმისეული შესწავლა და ეკონომიკაზე მისი რეალური ეფექტების გაზომვის აუცილებლობის საკითხი დააყენა. ბოლო პერიოდში ტურიზმის ინდუსტრიამ მოიცვა მთლიანად ეკონომიკური საქმიანობა, მათ შორის დასაქმება და ინფრასტრუქტურა, რამაც გამოიწვია მეტი ინფორმაციის მოპოვების საჭიროება სწორი ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირებისათვის.

საქართველოში ტურიზმის სტატისტიკური ტერმინების ინტერპრეტაცია წლების განმავლობაში შეცდომით ხდებოდა. მათი არასწორი განსაზღვრება გამოწვეული იყო ქვეყნის შესახებ დადებითი იმიჯის შექმნით და ინვესტორების ინტერესის გაზრდის მცდელობით. აღნიშნული პროცესი ინერციით დღესაც გრძელდება და ხელს უშლის კვლევაზე დაფუძნებული ტურიზმის ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირებას. ამ პრობლემის მოსაგვარებლად მნიშვნელოვანია საქართველოში ტურიზმის სტატისტიკის ყველა წყაროს მოძიება და მათი წარმოების მეთოდოლოგიების მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის 2008 წლის რეკომენდაციებთან შესაბამისობის დადგენა. წინამდებარე დისერტაცია ამ საკითხის შესწავლის შედეგად აღმოჩენილი პრობლემების აღმოფხვრის საშუალებად საქართველოში ტურიზმის სტატისტიკის სისტემის შექმნას მოიაზრებს. იგი სისტემური მიდგომის საშუალებით მდგრადი, სანდო და მაღალი ხარისხის სტატისტიკის წარმოებაში დაგვეხმარება, საბოლოო ჯამში კი ხელს შეუწყობს ოპტიმალურ მეცნიერებაზე დაფუძნებული ტურიზმის ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავებას საქართველოში.

საქართველოში ამჟამად უმნიშვნელოვანეს ამოცანას ტურიზმის სატელიტური ანგარიშების შემუშავება წარმოადგენს, რომელიც მსოფლიოში გავრცელებული ყველაზე ეფექტიანი მეთოდია ტურიზმის პირდაპირი ეკონომიკური ეფექტის გასაზომად. გარდა ამისა, საჭიროა ტურიზმის მეორადი ეკონომიკური ეფექტების გაზომვა. ამ მიმართულებით არსებული ოთხი მოდელის უარყოფითი და დადებითი მხარეების განსაზღვრამ საშუალება მოგვცა შეგვეჩინა საწყის ეტაპზე მისაღები მოდელი, რომელიც დანახარჯები გამოშვების მოდელის სახელითაა ცნობილი. იგი არსებულ რეალობაში ყველაზე მისაღები მექანიზმია ტურიზმის მეორადი ეკონომიკური ეფექტების გასაზომად საქართველოში. ნაშრომში აღნიშნული

მოდელი არასრული ინფორმაციის პირობებში არის აგებული, რაც მიახლოებული შედეგების მიღების საშუალებას იძლევა. ასევე მნიშვნელოვანია ფესტივალების და სპორტული შეჯიბრებების ეკონომიკური ეფექტების გაზომვის მეთოდოლოგია, რომელიც ტურიზმის სფეროს განუყოფელი ნაწილია. ნაშრომში წარმოდგენილია საქართველოში ღონისძიებების ეკონომიკური ეფექტების კვლევა, რომელიც უფასო სუპერთაის ფარგლებში ჩატარდა. საქართველოში ტურიზმის აქტივობების ეკონომიკური სარგებლიანობის გაზომვის ტექნიკის შემუშავება დაეხმარება ქვეყნის რეზიდენტებს, მომხმარებლებს, ბიზნესმენებს და სახელმწიფოს ეფექტიანი მარკეტინგის და განვითარებისკენ მიმართული გადაწყვეტილების მიღებაში.

სახელმწიფოს მიერ წარსულში განხორციელებულმა ინიციატივებმა და ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციის პროექტებმა უდავოდ მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა საერთაშორისო მოგზაურების შემოსვლების რაოდენობაზე. მიუხედავად ამისა, განხორციელებულ პროექტებში დახარჯული თანხები მოკლებულია შეფასებას. არ არის შემუშავებული მეთოდოლოგია, რომლის მიხედვითაც შესაძლებელი იქნება გაიზომოს დამატებითი ვიზიტორების მოზიდვითა და შესაბამისად, დანახარჯების გაზრდით ეკონომიკის სარგებელი. საქართველოში რაციონალური პოლიტიკის ფორმირებისთვის მნიშვნელოვანია ვიცოდეთ სახელმწიფოს მიერ ტურიზმის სფეროში განხორციელებული აქტივობების საქართველოს ეკონომიკაში კონტრიბუცია. დისერტაციაში მოცემული მეთოდოლოგიები ამ მნიშვნელოვან კითხვაზე პასუხის გაცემის საშუალებას იძლევა.

კვლევის მიზანი და ამოცანები

სადისერტაციო ნაშრომის მიზანს საქართველოში ტურიზმის განვითარების ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირების პრიორიტეტების განსაზღვრა წარმოადგენს. დისერტაციის მიზნიდან გამომდინარე ნაშრომში დასახულია შემდეგი ამოცანები:

- ტურიზმის პირდაპირი ეკონომიკური ეფექტების გაზომვის მექანიზმების, მათ შორის ტურიზმის სატელიტური ანგარიშების წარმოების მსოფლიო გამოცდილების შესწავლა;

- მსოფლიოში გავრცელებული ტურიზმის ეკონომიკაზე მეორადი ეფექტების მოდელის შედარებითი ანალიზი, საქართველოსთვის მისაღები მოდელის იდენტიფიკაცია;
- უცხოური ლიტერატურის ანალიზის საფუძველზე ღონისძიებების ეკონომიკური ეფექტების კვლევის მეთოდოლოგიის შესწავლა;
- საქართველოს ტურიზმის პოლიტიკის ფორმირების თავისებურებების შესწავლა, კერძოდ, ტურიზმის პოლიტიკის შექმნაში მონაწილე ორგანიზაციების ანალიზი, ტურისტულ მოთხოვნაზე მოქმედი მნიშვნელოვანი ფაქტორების იდენტიფიკაცია, სტრატეგიული დოკუმენტების და საკანონმდებლო აქტების მიმოხილვა;
- საქართველოს ტურიზმის სტატისტიკის სფეროში მიმდინარე მდგომარეობის ანალიზი, არსებული მეთოდოლოგიების საერთაშორისო რეკომენდაციებთან შესაბამისობის დადგენა და პრობლემების გამოვლენა;
- საქართველოში ტურიზმის სტატისტიკის სისტემის, სატელიტური ანგარიშების, დანახარჯები გამოშვების მოდელის ფორმირების პროცესის განსაზღვრა;
- ღონისძიებების ეკონომიკური კვლევის ჩატარება საქართველოში უეფას სუპართასის მაგალითზე;

კვლევის საგანი და ობიექტი

მოცემული სადისერტაციო ნაშრომის საგანია ტურიზმის სტატისტიკის სფეროში არსებული იმ პრობლემების გამოვლენა, რომლებიც მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის რეკომენდაციებთან შესაბამისობაში მოყვანას ეწინააღმდეგებიან და მათი აღმოფხვრის საფუძველზე ტურიზმის პოლიტიკის ფორმირების და ფუნქციონირების პროცესის მართვა.

კვლევის ობიექტი კი საქართველოს ტურიზმის სტატისტიკა, საქართველოში და მსოფლიოში გავრცელებული სტატისტიკური მეთოდოლოგიები და ტურიზმის ეკონომიკაზე გავლენის მოდელია.

კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლები

კვლევის დროს გამოყენებულია ანალიზისა და სინთეზის, ისტორიულისა და ლოგიკურის, ინდუქციის, დედუქციისა და სტატისტიკის მეთოდები.

სადისერტაციო ნაშრომი ეფუძნება ტურიზმის ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირების შესახებ ქართველი და უცხოელი ავტორების, საერთაშორისო ორგანიზაციების თეორიული და გამოყენებითი ხასიათის მეცნიერულ გამოკვლევებს.

ქართველმა მკვლევარებმა მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს ტურიზმის ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირების საკითხების შესწავლაში. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ისეთი ავტორების კვლევები, როგორცაა: მარინა მეტრეველი, ირინა გოგორიშვილი, მაია მარგველაშვილი, ეკა ლეკაშვილი, ნინო აბესაძე, იაშა მესხია, მერაბ ხოხობაია და სხვა. ჩვენ ვაგრძელებთ ამ ავტორების დაწყებულ კურსს, თუმცა მათგან განსხვავებით აქცენტს ტურიზმის ეკონომიკური პოლიტიკის უმნიშვნელოვანეს შემადგენელ ნაწილზე - მისი ფორმირებისთვის აუცილებელი კვლევების სრულყოფაზე გავაკეთებთ. წინამდებარე დისერტაცია ეფუძნება სიღრმისეულ ანალიზს, მოდელების უშუალო ფორმირებას, განხორციელებულ კვლევებს და არ შემოიფარგლება ზოგადი რეკომენდაციებით.

მოცემული ნაშრომის თეორიულ საფუძველს წარმოადგენს საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ შემუშავებული განვითარების გზამკვლევები და პოლიტიკური დოკუმენტები, საქართველოში მოწვეული ექსპერტების რეკომენდაციული სახის ნაშრომები, სხვადასხვა დროს ჩატარებული კვლევების შედეგები.

ჩატარებული კვლევების მონაცემთა ბაზას წარმოადგენს საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციის, შინაგან საქმეთა სამინისტროს, ეროვნული ბანკის, სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ოფიციალური სტატისტიკა; მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის, მსოფლიო მოგზაურობისა და ტურიზმის საბჭოს, მსოფლიო ბანკის გამოქვეყნებული კრებულები და წელიწდეულები.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე

ნაშრომში განხილულია საქართველოში ტურიზმის ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირების პრიორიტეტები. საქართველოს ტურიზმის სტატისტიკის საერთაშორისო რეკომენდაციებთან შედარების, მსოფლიოში გავრცელებული ეკონომიკური კონტრიბუციის მოდელების და საერთაშორისო ორგანიზაციების პოლიტიკური დოკუმენტების ანალიზის შედეგად ნაშრომში ჩამოყალიბებულია შემდეგი მეცნიერული სიახლეები:

- გამოკვლეულია საქართველოში ტურიზმის სტატისტიკის მწარმოებელი ორგანიზაციების მეთოდოლოგიების მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის რეკომენდაციებთან შესაბამისობა, რის შედეგადაც გამოვლინდა რიგი პრობლემები. კვლევის პროცესში შემუშავდა პრობლემების მოგვარების რეკომენდაციები, რომელიც ხელს შეუწყობს სანდო სტატისტიკის წარმოებას ტურიზმის სექტორში;
- მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის რეკომენდაციებზე დაყრდნობით შემოთავაზებულია ტურიზმის სტატისტიკის სისტემის მოდელი, რომელიც ადაპტირებულია საქართველოს რეალობასთან. აღნიშნული სისტემა ხელს შეუწყობს საქართველოში ტურიზმის სატელიტური ანგარიშების დანერგვას და მონაცემების ფორმირებას, რაც ეფექტიანი ეკონომიკური პოლიტიკის შექმნის საფუძველი უნდა გახდეს;
- საქართველოში ტურიზმის სატელიტური ანგარიშების წარმოების დასაწყებად შემოთავაზებულია მზარდი ინსცინირებული მეთოდი, რომელიც გულისხმობს ექსპერიმენტული ტსა-ს შექმნას და მის თანდათანობით განვითარებას რეალურ ანგარიშებამდე; მისი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ელემენტი მსოფლიოს ტურიზმის ორგანიზაციის ახლახანს შექმნილი მეთოდოლოგია უნდა გახდეს, რომელიც ლიმიტირებული მონაცემების პირობებში მთლიან შიგა პროდუქტში ტურიზმის წილის განსაზღვრის საშუალებას იძლევა;
- ნაშრომში აგებულია დანახარჯები გამოშვების მოდელი, რომლის გამოყენებითაც საქართველოში ტურიზმის სექტორში დახარჯული თანხების მეორადი ეფექტების გაზომვაა შესაძლებელი. ამ მიზნით შესწავლილია ტურიზმის ეკონომიკაზე გავლენის გასაზომად მსოფლიოში გავრცელებული მეთოდოლოგიები და მოდელები.

- საქართველოში ტურიზმის სექტორში საიმპორტო საქონლის წილის განსაზღვრის მიზნით ნაშრომში შემოთავაზებულია შესაბამისი მეთოდოლოგია. აღნიშნული კვლევა საშუალებას მოგვცემს შესაბამისი პოლიტიკის მეშვეობით ჩავანაცვლოთ საიმპორტო საქონელი ადგილობრივი წარმოებით;
- უცხოური გამოცდილების საფუძველზე გამოკვლეულია ღონისძიებების ეკონომიკური ეფექტების გაზომვის მეთოდოლოგია. აღნიშნული მეთოდოლოგიის საფუძველზე საქართველოში პირველად ეკონომიკური ეფექტების კვლევა უფასო სუპერთასის მაგალითზე განხორციელდა, რომელიც მომავალში განსახორციელებელი ღონისძიებების ეკონომიკური მიზანშეწონილობის გაზომვის კარგ შესაძლებლობას მოგვცემს;

ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა

სადისერტაციო ნაშრომის თეორიული დასკვნები, შემუშავებული მეთოდოლოგიები, მოდელები, სისტემა და პრაქტიკული რეკომენდაციები შეიძლება გამოყენებული იქნას სახელმწიფო ორგანოების მიერ ხარვეზების აღმოფხვრის და ტურიზმის პოლიტიკის შემუშავება გატარების პროცესში. ამასთან, დისერტაციაში მოცემული თეორიული კვლევის შედეგები და პრაქტიკული მონაცემები შეიძლება გამოვიყენოთ ტურიზმის სექტორის და მისი განვითარების ხელშემწყობი ეკონომიკური პოლიტიკისადმი მიძღვნილ ლექცია სემინარებზე.

პოლიტიკოსები, მკვლევები და სხვა ვიზიტორების აქტივობებით დაინტერესებული პირები ტურიზმის ეკონომიკური სარგებლიანობის გაზომვით მრავალი მიზნის მიღწევას შეძლებენ, მათ შორის:

- ტურიზმის ბიზნესში ჩართული ადამიანები და პოლიტიკოსები ინფორმირებული იქნებიან ტურიზმის მარკეტინგში და ინფრასტრუქტურაში ინვესტირებით, ასევე სხვადასხვა ღონისძიებების დაფინანსების შედეგად საზოგადოების მიერ მიღებულ სარგებელზე;

- ტურიზმის პოლიტიკის განმახორციელებლები შეძლებენ მათი ძალისხმევის ეფექტიანობის შეფასებას და ასევე დამატებითი ტურისტული ინფრასტრუქტურის აშენების მიზანშეწონილობის დასაბუთებას;
- ტურიზმის სფეროში ჩართული ადამიანები ინფორმირებულები გახდებიან მათი როლის შესახებ ეკონომიკაში და ბიზნესის განვითარებაში. ასევე გაიგებენ, თუ როგორ ახდენენ საკუთარი შრომით ქვეყნის ეკონომიკური წინსვლის ხელშეწყობას;
- საპრომოციო და ინფრასტრუქტურულ ინვესტიციებზე ამონაგების დადგენით მოხდება ბიზნესის და სახელმწიფოს წახალისება, რომ მათ პარტნიორულად იმუშაონ საერთო სარგებლის მისაღებად;
- ტურიზმის განვითარების საზოგადოებაზე ზეგავლენის დემონსტრირებით, მოქალაქეები რაციონალურად გადაწყვეტენ მხარი დაუჭირონ თუ შეეწინააღმდეგონ დამატებით ტურისტულ მარკეტინგს ან ინფრასტრუქტურულ პროექტებს.

ტურიზმის აქტივობების ეკონომიკური სარგებლიანობის გაზომვის ტექნიკის შემუშავება დაეხმარება ქვეყნის რეზიდენტებს, მომხმარებლებს, ბიზნესმენებს და სახელმწიფოს ეფექტიანი მარკეტინგის და განვითარებისკენ მიმართული გადაწყვეტილების მიღებაში.

კვლევის შედეგების აპრობაცია

დისერტაციის თემაზე თსუ-ს ეკონომიკური პოლიტიკის კათედრაზე დაცული იქნა ორი კოლოქვიუმი და ერთი სემინარი. სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი დებულებები სამეცნიერო სტატიების სახით გამოქვეყნებულია სამეცნიერო ჟურნალებში.

ნაშრომის მოცულობა და სტრუქტურა

სადისერტაციო ნაშრომი მოიცავს 243 კომპიუტერზე ნაბეჭდ გვერდს. იგი შედგება შესავლის, სამი თავის, ცხრა ქვეთავის, დასკვნისაგან. ნაშრომს თან ახლავს გამოყენებული ლიტერატურის სია და დანართები.

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

ნაშრომში შესწავლილია ეკონომიკური ეფექტების ანალიზის მნიშვნელობა ტურიზმის ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირებისთვის. ეკონომიკური ეფექტების ანალიზის საშუალებით შესაძლებელია განისაზღვროს ტურისტული აქტივობების კონტრიბუცია ეკონომიკაში, კერძოდ კი ვიზიტორების დანახარჯებისგან გამომწვეული პირდაპირი და არაპირდაპირი ეფექტები. ანალიზისთვის გამოიყენება ვიზიტორების დანახარჯების კვლევები, დანახარჯები გამოშვების და სხვა მოდელები, სხვადასხვა სახის მულტიპლიკატორები და ტურიზმის სატელიტური ანგარიშები.

ნაშრომში ნაჩვენებია, რომ მსოფლიოში პირდაპირი ეფექტების შეფასებას რამდენიმე მეთოდით ახდენენ. ამ მეთოდებიდან აღსანიშნავია: საერთაშორისო და შიდა ვიზიტორების კვლევა, შემოსულის და გასულის ბარათები, ეროვნული ბანკის კვლევა, ტურისტული ობიექტების კვლევა და ტურიზმის სატელიტური ანგარიშები. აღნიშნული მეთოდების შესწავლამ საშუალება მოგვცა განგვესაზღვრა მათი გამოყენების შესაძლებლობა საქართველოში უკვე არსებულ მეთოდებთან ერთად. ამ მეთოდებიდან ყველაზე მნიშვნელოვანი ინფორმაციის შემცველი ტურიზმის პირდაპირი ეკონომიკური ეფექტების გასაზომად ტურიზმის სატელიტური ანგარიშებია. იგი ეკონომიკაზე ტურიზმის მოხმარების პირდაპირი ეკონომიკური კონტრიბუციის გაზომვის საშუალებას იძლევა. ტურიზმის სატელიტური ანგარიშები მოიცავს ურთიერთდაკავშირებულ ცხრილებს, რომლებიც გვიჩვენებს ტურიზმის მოხმარების ფორმების ზომას, ქვეყანაში განაწილებას და მათ კონტრიბუციას ეკონომიკის მთლიან შიგა პროდუქტზე, დასაქმებაზე და სხვა მაკროეკონომიკურ მაჩვენებლებზე. საქართველოში ტურიზმის სატელიტური ანგარიშების შექმნა საჭიროებს მრავალი სახელმწიფო ორგანიზაციის თანამონაწილეობას, რაც ტურიზმის სტატისტიკის სისტემის ფარგლებში შესაძლებელია განხორციელდეს. პირველ ეტაპზე საჭიროა მიღებულ იქნას მზარდი ინსტინირებული მეთოდი ტურიზმის სატელიტური ანგარიშების შესამუშავებლად. მისი ერთ-ერთი ელემენტი „ექსპერიმენტული ტსა“-ს შექმნაა ტურიზმის სატელიტური ანგარიშების განვითარების პროცესის დასაწყებად. ტურიზმის ექსპერიმენტული სატელიტური ანგარიში საშუალებას იძლევა მიღებულ იქნას

გამოცდილება რეკომენდირებული კონცეფციების, განსახლებების და პროცედურების გამოყენების კუთხით. შემოთავაზებულმა ექსპერიმენტულმა ტურიზმის სატელიტურმა ანგარიშებმა საქართველოში უნდა უზრუნველყოს მთლიანი მენეჯმენტური ხედვა განვითარებისთვის, რის შედეგადაც ტურიზმის საბოლოო სატელიტური ანგარიშების შექმნა მოხდება.

ექსპერიმენტული ტურიზმის სატელიტური ანგარიშების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტი მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის მიერ გამოქვეყნებული ნაშრომი „წინადადებები ტურიზმის პირდაპირი მთლიანი შიგა პროდუქტის შესაფასებლად ლიმიტირებული მონაცემების პირობებში“ უნდა გახდეს. ნაშრომში შემოთავაზებულია ტურიზმის სატელიტური ანგარიშების რეკომენდაციული ჩარჩოსგან განსხვავებული უფრო ზოგადი მიდგომა, რაც საშუალებას იძლევა ტურიზმის მიახლოებული შეფასება მოხდეს ეკონომიკაში. ამ მიდგომას თან ახლავს დაშვებები, რომელიც მონაცემთა საჭიროებას ამცირებს, თუმცა ავტორი აქვე აღნიშნავს ექსპერტების ჩართულობის აუცილებლობას და სადაც საჭიროა დამატებითი ტესტების და გამოკვლევების ჩატარებას. მეთოდის აპრობაცია მოხდა საქართველოში 2013 წლისთვის საქართველოში ტურიზმის პირდაპირი მთლიანი შიგა პროდუქტის მიახლოებით გამოსათვლელად. ამ მეთოდის გამოყენება ოთხ ეტაპად ხორციელდება და საჭიროა მთლიანი ტურისტული მოხმარება რაც შეიძლება მიახლოებული იყოს რეალურ მაჩვენებელთან, დანახარჯების კატეგორიების მიხედვით შეფასება კი შესაძლებელია მთლიანი მოხმარების მიახლოებული წილების მიხედვითაც გადანაწილდეს. 2013 წელს საქართველოში მთლიანმა შიგა ტურისტულმა მოხმარებამ 5,9 მილიარდი ლარი შეადგინა. ტურიზმთან ასოცირებული ინდუსტრიების მთლიანმა გამოშვებამ კი მხოლოდ 2,6 მილიარდი ლარი. ეს მონაცემები აჩვენებს, რომ ბევრად უფრო მეტი იხარჯება, ვიდრე აისახება მიწოდების მხარეს. ამის მიზეზი შესაძლებელია მეთოდოლოგიური პრობლემები იყოს. 2013 წელს ამ კვლევას ტურიზმის ადმინისტრაციის დაკვეთით ACT ასრულებდა, რომლის მონაცემების გამოყენებასაც სტატისტიკის ეროვნული სამსახური არ ახდენდა. შესაბამისად არ ხდებოდა მოთხოვნისა და მიწოდების დაპირისპირება და ამ მონაცემების შესაბამისობაში მოყვანა. სხვა მიზეზებს შორისაა ტურიზმთან დაკავშირებული ძირითადი ინდუსტრიების გარეთ დანახარჯები, ჩრდილოვანი ეკონომიკის არსებობა და სხვა.

თუმცა აქვე აღსანიშნავია, რომ აღნიშნული მეთოდის გამოყენება ამჟამად უკეთეს შედეგს მოიტანს, რადგან საერთაშორისო და შიდა ვიზიტორების კვლევა სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის პრეროგატივაა, რაც შესაძლებლობას ქმნის მოხდეს მიწოდების და მოთხოვნის დაბალანსება. მეორე ეტაპზე, ტურიზმის მთლიანი შიგა მოხმარება განაწილებულია სხვადასხვა ინდუსტრიებზე, რომელიც განიხილება როგორც წარმოების უპირველესი წყარო. ამ შემთხვევაში ხდება ვიზიტორების დანახარჯების დაპირისპირება მიწოდების კატეგორიებთან. მაგალითად, განთავსებების მთლიანი გამოშვების შედარება ხდება ვიზიტორების დანახარჯებზე იგივე კატეგორიაზე. მოსალოდნელია, რომ განთავსების საშუალებების მთლიანი გამოშვება აღემატება ვიზიტორების მთლიან დანახარჯებს, რადგან მოიცავს ადგილობრივების ხარჯებსაც, რომლებიც შიდა ვიზიტორებს არ წარმოადგენენ. 2013 წლის მონაცემებით საქართველოში ამ მიმართულებითაც შეუსაბამო რიცხვებია. განთავსების საშუალებებში მთლიანი გამოშვება 325 მილიონი ლარის ტოლია, ხოლო დანახარჯები აჩვენებს 733 მილიონ ლარს. მიზეზი კვლავ ანალოგიურ პრობლემებში უნდა ვეძიოთ. ამ ეტაპიდან უკვე შეუძლებელი ხდება საქართველოს მიახლოებული ტურიზმის პირდაპირი მთლიანი შიგა პროდუქტის შეფასების გაკეთება. მიუხედავად იმისა, რომ 2013 წლის მონაცემებმა საშუალება არ მოგვცა მიახლოებული ინდიკატორი მიგვეღო, გაკეთებულ ანალიზს მაინც დიდი მნიშვნელობა აქვს. მოცემული მეთოდი მომავალში საერთაშორისო ვიზიტორების მონაცემების გამოქვეყნების შემდეგ საშუალებას მოგვცემს პირველად დავთვალოთ ტურიზმის ყველაზე მიახლოებული წილი ეკონომიკაში.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოში დღესდღეობით ტურიზმზე წარმოდგენა მხოლოდ მისი პირდაპირი ეფექტის გაზომვით განისაზღვრება. თუმცა ნაშრომში ვიხილეთ, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია მეორადი ეფექტების ძალა, რაც ტურიზმის მნიშვნელობის არასათანადო შეფასებას იწვევს. ტურიზმის მეორადი ეფექტები ორი სახისაა და მოიცავს არაპირდაპირ და მასტიმულირებელ ეფექტს. ვიზიტორების დანახარჯების ზრდის შედეგად სასტუმროების გაზრდილი მოთხოვნა თეთრეულზე, შამპუნსა თუ სხვა რესურსებზე, რომელსაც მას ოპერირებისთვის სჭირდება ტურიზმის არაპირდაპირი ეფექტია. მასტიმულირებელი ეფექტი კი გულისხმობს ვიზიტორების დანახარჯების ზრდის შედეგად სასტუმროების, რესტორნების და სხვა სერვისის მიმწოდებლების სტიმულს დაიქირავონ მუშახელი

და გადაუხადონ მათ ხელფასები, რომელიც თავის მხრივ იხარჯება საკვებსა და სხვა სამომხმარებლო საქონელზე. აუცილებელია სხვადასხვა სახის „მულტიპლიკატორის“ მნიშვნელობის გააზრება და მის სწორ შეფასებაზე მუშაობა. მულტიპლიკატორის და ეკონომიკური ეფექტების გასაზომად კი მოდულების განვითარება და შესაბამისი მონაცემებით უზრუნველყოფაა აუცილებელი, რაც მომავალში ტურიზმის სწორი ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავების საფუძველი უნდა გახდეს. ნაშრომში გაკეთებული ანალიზის საფუძველზე დადგინდა, რომ საქართველოში მოდულების ფორმირება დანახარჯები გამოშვების მოდულის შემუშავებით უნდა დაიწყოს, რომელიც შემდგომ ისეთი მოდულების ფორმირებას შეუწყობს ხელს, როგორცაა სოციალური ანგარიშების მატრიცა და გამოთვლითი საერთო წონასწორობის მოდულები. მოდული პირველად ლეონტიევმა განავითარა 1940 წელს, რისთვისაც 1973 წელს ნობელის პრემიაც მიიღო. 1953 წელს კი იზარდმა და კუენმა (Isard and Kuenne) მოდული ეკონომიკური ეფექტების ანალიზისთვის გამოიყენეს. ნაშრომში დანახარჯები გამოშვების ცხრილზე მრავალი მათემატიკური მოქმედებების შედეგად მიღებულია “მთლიანი საჭიროებების ცხრილი”, რომლის საშუალებითაც ტურიზმის მულტიპლიკატორის დათვლა განხორციელდა.

ცხრილი 1: მთლიანი საჭიროებების ცხრილი

							0.03								
							0.39								
							0.13								
							0.09								
							0.06								
							0.01								
							0.01								
0.00	0.00	0.00	0.02	0.01	0.01	0.01	1.01	0.06	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.06	1.22
							0.03								
							0.07								
							0.04								
							0.00								
							0.01								
							0.02								
							0.01								
							1.89								

მოდელმა აჩვენა, რომ თუ საქართველოში განთავსების საშუალებებზე დანახარჯი 100 ლარით გაიზარდა, ეს დამატებით გამოიწვევს 89 ლარის გაყიდვების გენერირებას, რაც ტურიზმის არაპირდაპირ ეფექტს წარმოადგენს. მულტიპლიკატორი კი 1.89 ტოლი იქნება. მასტიმულირებელი ეფექტის მისაღებად პირდაპირი საჭიროების ცხრილს უნდა დაემატოს საოჯახო მეურნეობების სექტი. მასტიმულირებელი ეფექტის მიღება ინფორმაციის ნაკლებობის გამო ვერ მოხერხდა, აღნიშნული მომავალში კვლევის საგანს წარმოადგენს. აქვე უნდა აღინიშნოს დანახარჯები გამოშვების ცხრილების საბაზისო ფასებში წარმოების აუცილებლობა, რაც მულტიპლიკატორების მეტი სიზუსტით დათვლის შესაძლებლობას მოგვცემს.

დანახარჯები გამოშვების ანალიზმა ასევე საშუალება მოგვცა ჩაგვეტარებინა შიდაინდუსტრიული კავშირების ანალიზი. რომელიმე სექტორის წარმოებაში ცვლილებას აქვს ორი ეფექტი ეკონომიკის სხვა სექტორებზე. თუ სასტუმროების და რესტორნების მთლიანი გამოშვება გაიზარდება, მეტი შუალედური შესყიდვები იქნება საჭირო სხვა სექტორებიდან. ტერმინი „უკუკავშირი“ (Backward linkage) გამოიყენება კონკრეტული სექტორის კავშირის აღსაწერად იმ სექტორებიდან, რომლისგანაც რესურსებს ყიდულობს წარმოებისთვის (მოთხოვნის მხარე). ეს მაჩვენებელი სასტუმროებისთვის და რესტორნებისთვის 1.89-ს შეადგენს. მეორეს მხრივ, კონკრეტული სექტორის გაზრდილი გამოშვება მიუთითებს, რომ დამატებითი პროდუქტების რაოდენობა ხელმისაწვდომი ხდება სხვა სექტორებისთვის გამოსაყენებლად. შედეგად გაიზარდება მიწოდება იმ სექტორებისთვის, რომლებიც მას წარმოებისთვის იყენებენ (მიწოდების მხარე). ტერმინი „წინასწარი კავშირი“ (Forward linkage) გამოიყენება ამ კავშირის აღსაწერად. საქართველოში წინასწარი კავშირის მნიშვნელობა სასტუმროები რესტორნებისთვის 1.22-ის ტოლია.

მულტიპლიკატორის მაღალი მნიშვნელობა დამოკიდებულია გაუონილი საქონლის რაოდენობაზე. ნაშრომში ვიხილეთ, რომ გაუონვის სხვადასხვა განმარტება არსებობს. ყველაზე ზოგადი განმარტებით გაუონვა ხდება მაშინ, როცა ტურიზმის შემოსავალი, რომლის გენერირებაც ერთ ტურისტულ ადგილას ხდება იხარჯება სხვა საზოგადოებაში. საქართველოში ამ კუთხით მდგომარეობა არც ისე სახარბიელოა. ჩვენს მიერ მიღებული შედეგი სასტუმროების კვლევისას

მიგვანიშნებს რეალური მულტიპლიკატორის სიმცირეზე. კვლევამ ორი გამოკითხული სასტუმროს მაღალი საიმპორტო წილი აჩვენა ზღვის პროდუქტების, ალკოჰოლური სასმელების, კოსმეტიკური პროდუქტების, თეთრეულის, გამწმენდი საშუალებების და ყავის/ჩაის შემთხვევაში. აქედან ზოგი პროდუქტი ბუნებრივად საიმპორტო კატეგორიას მიეკუთვნება, რადგან აღნიშნული პროდუქტები საქართველოში კლიმატური პირობების გამო არ იწარმოება. თუმცა სხვა ყველა დანარჩენი პროდუქტის მიწოდების დაკმაყოფილება ადგილობრივი წარმოებით სრულიად შესაძლებელია. ამისთვის საჭიროა უფრო ფართომაშტაბიანი კვლევის ჩატარება, ძირითადი იმპორტით დატვირთული პროდუქტების იდენტიფიკაცია და სტიმულების შექმნა ადგილობრივი მწარმოებლებისთვის მზარდი ტურისტული მოთხოვნის ადგილობრივი პროდუქტებით დაკმაყოფილების მიზნით. ამის კარგი ინსტრუმენტი პროგრამა „აწარმოე საქართველოში“ შეიძლება იყოს.

საქართველოში ტურისტული მოთხოვნა გააზრებული პოლიტიკის წარმატებით განხორციელების შედეგად იქმნება. ნაშრომში განხილულია ტურისტული მოთხოვნის შექმნის პროცესში მნიშვნელოვანი ფაქტორები: საერთაშორისო მარკეტინგი, ტურისტული ტექნოლოგიები და საინფორმაციო კომუნიკაციები, ფინანსებზე წვდომა, მოგზაურობის გამარტივება, პოლიტიკური სტაბილურობა და უსაფრთხოება, განათლება და ტრენინგები, ღონისძიებები, გაზომვა და შეფასება. გარდა ამისა განხორციელდა სტრატეგიული დოკუმენტების და საკანონმდებლო ბაზის ანალიზი, რის შედეგადაც გამოვლინდა რიგი პრობლემები. აღნიშნული პრობლემების მოსაგვარებლად შემუშავდა შესაბამისი რეკომენდაციები.

ბოლო წლებში საქართველოში ტურიზმის სფეროში მრავალი წარმატებული თუ წარუმატებელი პროექტი განხორციელდა. მიუხედავად იმისა, რომ აქტიურად მიმდინარეობს აღნიშნული პროგრამების წარმატების ხაზგასმა, ჯერჯერობით არ განხორციელებულა მათი ეფექტიანობის შეფასება. სამწუხაროდ, საქართველოში ჯერაც არ არის მიღებული პროექტების შეფასების პრაქტიკა და ის მხოლოდ მსოფლიო ბანკის თუ სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ დაფინანსებული პროექტების განხორციელებისას გამოიყენება. შეფასება მრავალ კითხვაზე პასუხის გაცემის საშუალებას მოგვცემდა და მისი გამოყენების პირობებში ბევრი ამჟამად აქტუალური პრობლემის თავიდან აცილება იქნებოდა შესაძლებელი. მათ

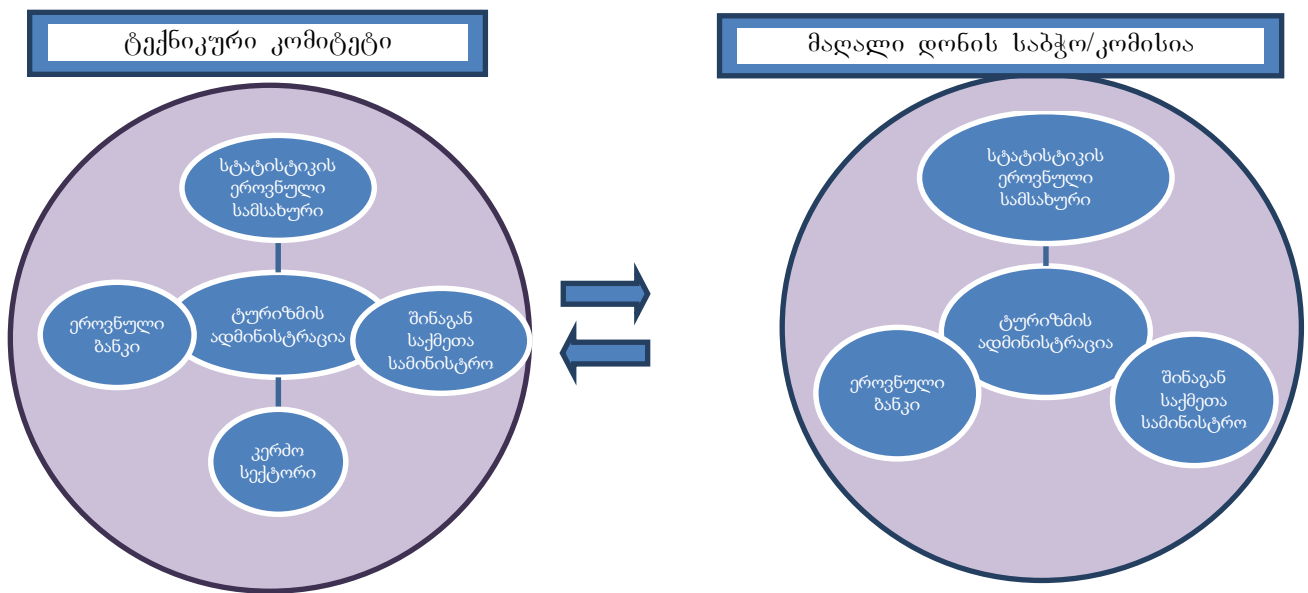
შორის, რამდენად ეფექტიანად იხარჯება მარკეტინგულ საქმიანობებზე გაწეული ხარჯები, მიზნობრივი იყო თუ არა Gem Fest-ზე გაწეული ხარჯები. შეფასება კი ტურიზმის ეკონომიკური ეფექტების ანალიზისთვის საჭირო ეკონომიკური კვლევების და გამართული სტატისტიკური სისტემის არქონის პირობებში შეუძლებელ ამოცანას წარმოადგენს. შეფასებას ასევე საჭიროებს სტრატეგიით განსაზღვრული ამოცანების შესრულება.

საქართველოში მზარდი საერთაშორისო მოგზაურების სტატისტიკა ამაღლებს ინტერესს ეკონომიკის მნიშვნელოვანი სექტორის-ტურიზმის მიმართ. შესაბამისად, ტურიზმის სტატისტიკური ინფორმაცია მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს და უფრო მოთხოვნადი ხდება პოლიტიკოსებისა და სხვა დაინტერესებული პირებისთვის. დღესდღეობით ტურიზმის სტატისტიკის სისტემა ბოლომდე არ არის ჩამოყალიბებული, თუმცა გარკვეული საქმიანობების სპეციალიზაცია შეიმჩნევა. ტურიზმის სტატისტიკის ძირითადი შემგროვებლები და გამომყენებლები არიან: ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია, შინაგან საქმეთა სამინისტრო, სტატისტიკის ეროვნული სამსახური და ეროვნული ბანკი. ნაშრომში მოხდა მიერ წარმოებული მონაცემების მეთოდოლოგიების მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის 2008 წლის რეკომენდაციებთან შედარება. ამ ანალიზმა საშუალება მოგვცა არსებული პრობლემების იდენტიფიცირება მოგვეხდინა და მათი მოგვარების გზები დაგვესახა. განვიხილოთ შინაგან საქმეთა სამინისტროს მაგალითი. შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ წარმოებული საზღვრის კვებების სტატისტიკა მათი სწორი ინტერპრეტაციის პირობებში ტურიზმის სტატისტიკის ძალზედ ღირებული წყაროა. თუმცა, მნიშვნელოვანი პრობლემები აღინიშნება საერთაშორისო ვიზიტორების აღრიცხვის მეთოდოლოგიაში. რეკომენდაციები ძირითადად დაკავშირებულია შემდეგ საკითხებთან: ჩვეული გარემოს განსაზღვრა, მოგზაურების აღრიცხვისას მოქალაქეობის ნაცვლად რეზიდენტობის კონცეფციის გამოყენება, ვიზიტორის განმარტების შემოღება.

სტატისტიკის სისტემა უნდა იყოს ეროვნული სტატისტიკის სისტემის ნაწილი, რომლის საშუალებითაც მოხდება ზუსტი, თანმიმდევრული და შესაბამისი მონაცემების მიღება ტურიზმის სოციალურ-ეკონომიკური ასპექტების შესახებ. საქართველოში ტურიზმის სტატისტიკის სისტემამ უნდა მოაგვაროს შემდეგი პრობლემები: ტურიზმის სატელიტური ანგარიშების არარსებობა; გაუგებრობები,

სამუშაოს დუბლიკაცია და რამდენიმე მნიშვნელოვანი სამუშაო ელემენტის გამოტოვება სააგენტოებს შორის; უნდობლობის არსებობა სააგენტოებს შორის ტურიზმის სტატისტიკის შეგროვებისას და კერძო სექტორიდან მონაცემების არარსებობა. აღნიშნული პრობლემების მოგვარება და ტურიზმის სატელიტური ანგარიშების შექმნა საჭიროებს სხვადასხვა სახელმწიფო სააგენტოების თანამონაწილეობას. ამისთვის ინსტიტუციური სისტემატიზაცია და შეთანხმებები უნდა გაფორმდეს მონაწილე სააგენტოებს შორის. ტსს-ს ჩამოყალიბების უმნიშვნელოვანესი ეტაპი შიდა ინსტიტუციური პლატფორმის შექმნა უნდა გახდეს, რომელიც მოიცავს ორ შეთანხმებას ორ დონეზე: პოლიტიკურ და ტექნიკურ დონეზე. პირველი მაღალი პოლიტიკური დონე (საბჭო, ბორდი, კომისია) უნდა დაკომპლექტდეს შესაბამისი ორგანიზაციების უფროსებით, რომელსაც უხელმძღვანელებს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციის ხელმძღვანელი. ტექნიკური დონე (შეიძლება დაერქვას ტექნიკური კომიტეტი) შეიძლება დაფუძნდეს, როგორც მეორე დონის სტრუქტურა, რომელიც დაკომპლექტდება წამყვანი ექსპერტებით სხვადასხვა მონაწილე ინსტიტუტებიდან. ამასთან ყველა სახელმწიფო ორგანიზაციის უფლებები და მოვალეობები უნდა იყოს ცხადად განსაზღვრული, თუმცა არაფორმალური შეთანხმებებიც საჭიროა მოქნილობის უზრუნველსაყოფად.

ცხრილი 2: ინტერინსტიტუციონალური პლატფორმის მოდელი

ტურიზმის ეროვნულ ადმინისტრაციას უნდა მიენიჭოს შიდა ინსტიტუციურ პლატფორმაში მანდატი, რომ მონიტორინგი და კოორდინირება გაუწიოს ამ ურთიერთთანამშრომლობას. იგი უნდა იყოს ორივე: მთავარი გამოყენებელი და ტურიზმის სტატისტიკის მნიშვნელოვანი მწარმოებელი, ასევე მთავარი სახელმწიფო სააგენტო, რომელიც პოლიტიკურ ლიდერობას აიღებს საკუთარ თავზე ტურიზმის სტატისტიკის განვითარების კუთხით. ტურიზმის ეროვნულმა ადმინისტრაციამ მნიშვნელოვანი როლი უნდა შეასრულოს შიდა ინსტიტუციურ პლატფორმაში მისი სპეციფიური როლის გამო ტურიზმის პოლიტიკის ფორმირების, ტურიზმის აღწერის, ანალიზის და სხვადასხვა მონაწილე მხარის აქტივობების კოორდინირების კუთხით. ტურიზმის ადმინისტრაციაში უნდა ხდებოდეს ადმინისტრაციის ფუნქციონირებისთვის საჭირო (მარკეტინგული კამპანიებისთვის, საჭირო ტრენინგების იდენტიფიკაცია, ტურისტული პროდუქტების კვლევა, ღონისძიებების ეკონომიკური კვლევა და სხვ.) კვლევების ჩატარება. გარდა ამისა, ტურიზმის ეროვნულმა ადმინისტრაციამ უნდა იკისროს ტურიზმის სტატისტიკაში ინოვაციური მეთოდების დაფუძნება, რაც სტატისტიკის წარმოებას გაამარტივებს. ტრადიციული მეთოდების გარდა მსოფლიოში სულ უფრო დიდ მნიშვნელობას იძენს მეგამონაცემების (Big data) ანალიზი, რომელიც ამ ეტაპზე ტურიზმში ნაკლებად გამოიყენება, თუმცა მომავალში ეს მეთოდი უმნიშვნელოვანესი გახდება.

ქვეყნების უმრავლესობაში, რომლებიც აქტიურები არიან ტურიზმის სტატისტიკაში, სტატისტიკის ეროვნული სამსახური ტურიზმის სტატისტიკის და ტურიზმის სატელიტური ანგარიშების მწარმოებელია. სტატისტიკის ეროვნულმა სამსახურმა მთავარი როლი უნდა შეასრულოს შიდა ინსტიტუციურ პლატფორმაში. მის მოვალეობაში ასევე უნდა შედიოდეს საერთაშორისო და შიდა ვიზიტორების კვლევა. მომავალში ამ კვლევებს უნდა დაემატოს გამყვანი ტურიზმის კვლევა. უნდა მოწესრიგდეს განთავსების საშუალებების სტატისტიკა და მოხდეს დატვირთვის კოეფიციენტების, თუ სხვა საჭირო განთავსების საშუალებების ინდიკატორების შემუშავება.

ეროვნული ბანკი, რომელიც ანგარიშვალდებულია ქვეყნის საგადასახდლო ბალანსის მოგროვებაზე, უნდა იყოს პლატფორმის ნაწილი. მათ აქვთ სპეციფიკური ინტერესი შეავროვონ ტურიზმის აქტივობასთან ახლოს მდგარი კატეგორიები, როგორცაა საერთაშორისო მგზავრობა და მოგზაურობის კატეგორია. მათი

საერთაშორისო ანგარიშგაღებულება მონაცემების მიწოდებაზე საერთაშორისო ორგანიზაციებზე (კერძოდ საერთაშორისო მონეტარულ ფონდზე) საშუალებას აძლევს მოითხოვონ აუცილებელი ინფორმაცია პარტნიორებისგან. კერძოდ, ეროვნული ბანკი საერთაშორისო ვიზიტორების კვლევას აქტიურად უნდა იყენებდეს საგადასახდლო ბალანსის ფორმირებისას. მათ შეუძლიათ ტექნიკური და ფინანსური მხარდაჭერა აღმოუჩინონ საერთო მცდელობას. გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია გაიზარდოს ეროვნული ბანკის როლი ტურიზმის სტატისტიკის წარმოებაში და კვლევას დაემატოს უცხოური ვალუტის გადაცვლის სტატისტიკა, რომელიც ნაშრომშია განხილული.

შინაგან საქმეთა სამინისტრომ მნიშვნელოვანი როლი უნდა შეასრულოს, რადგან მონაცემები, რომელსაც ისინი აგროვებენ მთავარი წყაროა საერთაშორისო მოგზაურების დინების შესახებ. სხვა ქვეყნებში ისინი მონაწილეობენ შესვლა/გასვლის ბარათების შეგროვებაში.

სხვა მონაწილეები ასევე შეასრულებენ როლს სხვადასხვა ცვლადების თუ მონაცემების მოგროვებაში. მაგალითად, სასტუმროების ასოციაციებს შეუძლიათ დახმარება, ოთახების და საწოლი ადგილების ხელმისაწვდომობის და დატვირთვის კოეფიციენტის შესახებ ინფორმაციის მოპოვებაში მათ წევრ სასტუმროებს შორის. დაცული ტერიტორიების სააგენტო მიაწვდის ინფორმაციას დაცულ ტერიტორიებზე ვიზიტორების შესახებ.

კერძო სექტორი ტურიზმის სტატისტიკის ერთ-ერთი ყველაზე მთავარი წყაროა. მათ უნდა გააცნობიერონ დროული და სწორი ანგარიშის მიწოდების როლი მათი აქტივობების შესახებ და ხელი შეუწყონ თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებას ამ პროცესში. კერძო სექტორს არ აქვს ინფორმაციის მიწოდების კულტურა და ცოდნა იმ უპირატესობების შესახებ, რასაც ტურიზმის სტატისტიკა სთავაზობთ მათ ყოველდღიურ საქმიანობაში. საჭიროა კერძო სექტორიდან გაიზარდოს ინფორმაციის მიწოდების კულტურა ტრენინგების ლექციების, ვორკშოპების ორგანიზებით. ტრენინგების პროცესში მათ უნდა მიაწოდონ ინფორმაცია მონაცემთა მოპოვების უპირატესობების შესახებ და ასწავლონ ამ მონაცემების ყოველდღიურ ბიზნესში გამოყენება. ისინი მიხვდებიან კავშირს მონაცემთა ანალიზსა და გრძელვადიან მოგებას შორის. გაუმჯობესებული

და ხელმისაწვდომი ინფორმაცია საშუალებას მისცემთ, ჩაატარონ შესადარისი ანალიზი და გაიგონ, თუ როგორ ფუნქციონირებენ მთლიანად ინდუსტრიის დონეზე. გარდა ამისა, ორმხრივად სასარგებლო თანამშრომლობა შეიძლება დაფუძნდეს ტურიზმის ეროვნულ ადმინისტრაციას და კერძო სექტორს შორის. კარგი ხარისხის მონაცემების სანაცვლოდ კერძო სექტორმა შეიძლება მიიღოს ადმინისტრაციიდან მარკეტინგული მხარდაჭერა და სტატისტიკური ანგარიშები. განთავსების საშუალებების შემთხვევაში ინფორმაციის მოგროვებისთვის საჭიროა თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენება. სამწუხაროდ, ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციის მიერ შემუსავებული ონლაინ პლატფორმა, სადაც განთავსებების საშუალებებს მონაცემები თავად უნდა შეეყვანათ, არ გამოდგა წარმატებული. აღნიშნული პროგრამული უზრუნველყოფა საშუალებას აძლევდა სასტუმროებს საკუთარი დატვირთვის კოეფიციენტი შეედარებინათ რეგიონში მისივე ტიპის სასტუმროებისთვის, რაც დაგეგმვისთვის საკმაოდ ღირებულ ინფორმაციას წარმოადგენდა. ამ პლატფორმის ალტერნატივა შეიძლება იყოს XML ფორმატზე დაფუძნებული პროგრამული უზრუნველყოფა, რომელიც ქონების მართვის სისტემიდან (PMS) ავტომატურად ახდენს ინფორმაციის გენერირებას და საერთო ბაზაში ჩასმას. ამისთვის ქონების მართვის სისტემას თავად უნდა გააჩნდეს დატვირთვის კოეფიციენტის დათვლის ფუნქცია. აღნიშნული მეთოდი ევროკავშირის ქვეყნებში გამოიყენება და საქართველოში მისი დანერგვით ხელს შეეწყობთ სტატისტიკის წარმოების ევროპის სტანდარტებთან მიახლოებას.

ქვეყნის და რეგიონალურ დონეზე წარმოებული სტატისტიკის გარდა უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება კონკრეტული დონისძიებების ეკონომიკურ კვლევას. ამ კვლევის ჩატარების ბევრ მეთოდოლოგიურ საკითხთან ერთად საჭიროა შემდეგი საკითხების გათვალისწინება: ადგილობრივი რეზიდენტების, „ოპორტუნისტების“ და „თარიღის გადამნაცვლებლების“ გამორიცხვა. ეკონომიკური ეფექტების ანალიზს შეუძლია ტურიზმის ეფექტის რეალური შეფასების გამოთვლა ეკონომიკაზე. ამ ტიპის ანალიზს ხშირად მოჰყვება ისეთი ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავება და გადაწყვეტილებების მიღება, რომელიც გამოსადეგია ტურიზმის განვითარებისათვის.

ნაშრომში აღწერილი ღონისძიებების ეკონომიკური ეფექტების კვლევა პირველად განხორციელდა საქართველოში. ამ მიზნისთვის შეირჩა უეფას სუპერთასის მატჩი “დინამო” არენაზე “ბარსელონასა” და “სევილიას” შორის. კვლევამ საინტერესო შედეგები აჩვენა. ჯამში ესპანელი ვიზიტორების საშუალო დანახარჯმა (ტრანსპორტიდან მხოლოდ Georgian Airways ჩათვლით, მატჩზე დასასწრები ბილეთის გამოკლებით) 1,868 ლარი შეადგინა, ხოლო სხვა უცხოელების 1,748. თუ დაუშვებთ, რომ თამაშს სულ მცირე 10,000 უცხოელი ვიზიტორი ესწრებოდა პირდაპირმა ეკონომიკურმა ეფექტმა დაახლოებით 17,828,000 ლარი შეადგინა, ხოლო არაპირდაპირმა ეფექტმა 9,282,700.

ამ კვლევას უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა საქართველოში ტურისტული პროგრამების შეფასების კუთხით. აღნიშნული ღონისძიების ეკონომიკური ეფექტების შეფასება მნიშვნელოვანია შემდგომში პოლიტიკის შემუშავების თვალსაზრისით. მომავალში ღონისძიებების ეკონომიკური ეფექტების შეფასება დაგვეხმარება განვსაზღვროთ მის ორგანიზებაზე დახარჯული თანხების ეფექტიანობა. ასევე განვსაზღვროთ მთლიანი ეკონომიკური ეფექტები, რომელიც მომავალში მსგავსი ღონისძიებების ჩატარების რეალური ღირებულების დათვლის საშუალებას მოგვცემს. ამ მეთოდოლოგიის აპრობაცია ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციის მიერ უკვე განხორციელდა Check in Georgia-ს ფარგლებში გამართულ Maroon 5-ის კონცერტზე და Echowaves-ის ფესტივალზე. ამ მეთოდოლოგიით მომავალშიც იგეგმება ღონისძიებების ეკონომიკური ეფექტების კვლევა, რაც დაგვეხმარება მეცნიერებაზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებების მიღებაში.

გამოქვეყნებული შრომები

„ტურიზმის ღონისძიებების პირდაპირი ეკონომიკური სარგებლიანობის გამოთვლის მეთოდოლოგიური საკითხები“ ეკონომიკა და ბიზნესი, გვ 197-208. 2016, 4 ტომი ISSN 1987-5789.

„Travel and Tourism to Georgia: Making Sense of Definitions and Numbers“ (2013, November 8). [Blog post]. Retrieved from <http://iset-pi.ge/index.php/en/iset-economist-blog-2/entry/travel-and-tourism-to-georgia-making-sense-of-definitions-and-numbers>

“The Georgian Tourism Sector: an overview of international travel” Investor.ge Issue 2, 2014. April-May, Retrieved from http://investor.ge/article_2014_2.php?art=6

“სახელმძღვანელო შემომყვანი ტურიზმის ბიზნესის დასაგეგმად“ მეორე გამოცემა ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია, 2017 წელი, ხელმისაწვდომია ბმულზე <https://goo.gl/RbQ7i7>

„საქართველოს ტურიზმის სტატისტიკური მიმოხილვა 2013-2016 წწ“ ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია. ხელმისაწვდომია ბმულზე <https://goo.gl/AYWu4g>

“ტურიზმის პირდაპირი ეკონომიკური სარგებლიანობის გამოთვლის მეთოდოლოგიური საკითხები“, უურნალი ეკონომისტი, 2018 წელი, მესამე ნომერი

„UEFA Super Cup: Economic Effects on Georgian Economy“ ICEB 2018 : 20th International Conference on Economics and Business on September, 6-7, 2018 at Istanbul, Turkey